

Oportunitats i debilitats de l'urbanisme a l'Hospitalet

Resum del seminari organitzat pel Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Sessions realitzades d'octubre de 2000 a gener de 2001

Coordinació:

Joan Torres

Relator:

Joan Torres

Participants:

Guillem Cansado, *economista*

Teresa Company, *comercianta*

Àngela Garcia, *geògrafa*

Amèlia Merino, *economista*

Antònia Nieva, *arquitecta*

Juanjo Romero, *historiador*

Joan Torres, *enginyer*

Marina Valor, *geògrafa*

Josep M. Vilumara, *empresari*

Rosa Viñolas, *arquitecta*

Metodologia

La comissió de treball, davant de la complexitat d'una diagnosi rigorosa i aprofundida sobre les causes i els efectes reals que han configurat l'urbanisme a la nostra ciutat, va proposar i acordar la utilització del mètode DAFO per tal d'obrir un procés de **participació i prioritització** d'aquelles accions que es va considerar, previ debat, com les més importants i transformadores del territori, tant físicament com socialment.

A tal efecte, es va considerar la necessitat de situar l'anàlisi dels punts forts/dèbils en uns períodes de temps cronològicament escollits, en què els fets i les circumstàncies polítiques i socials fossin prou determinants per tal de procedir a la prioritització de les accions escollides.

Períodes temporals escollits

Període 40/60, marcat tant pels efectes de la postguerra com pel principi de la immigració real transformadora de la ciutat, en el marc polític dels efectes de la dictadura generadora de l'urbanisme de l'especulació, tant econòmica com política, singularitzada en l'afany del naixement demogràfic per un interès representatiu polític ("procurador en Cortes" per designació directa).

Període 60/80, caracteritzat pels efectes de la demanda d'un nou urbanisme transfor-

mador i democràtic, potenciació de la consciència de ciutat, del creixement econòmic i l'aparició, entre la clandestinitat i la legalitat de les estructures polítiques, associatives i sindicals.

Període 80/2000, en el qual el protagonisme de les infraestructures és significatiu i determinant en l'accessibilitat i la connectivitat de la ciutat (Metro, Rondes, etc.). Control democràtic de l'urbanisme i posicionament de centralitat respecte a la regió Metropolitana emergent.

Amenaces i oportunitats

El mètode possibilita sintèticament la reflexió i el posicionament respecte a aquelles accions que tant des de dins del sistema com des de fora, marquen les amenaces i les oportunitats.

Amenaces singularitzades, tant en aspectes de sociologia urbana (cas de la nova immigració, identitat emergent, tipologia piràmide d'edats) com en el sòl estratègic de la ciutat en la nova centralitat en la conurbació urbana de Barcelona.

Oportunitats en l'aplicació estratègica de les noves tecnologies en les zones industrials i en la formació específica local i les noves infraestructures pròpies (AVE, Fira, Metro) i les del seu contorn (Aeroport, Port, Zona Franca, etc.).

En la possibilitat del consens polític i ciutadà en la revisió dels criteris, tant de l'urbanisme com de les repercussions socials-econòmiques de la configuració de futur de la població de la ciutat (joves, tercera edat, immigració).

Sistema de participació

Tramesa d'un qüestionari a diferents persones de la ciutat o que hi han estat relacionades de l'àmbit polític, econòmic, social, cultural... per tal que, a partir d'un ordre d'accions obert, proposat per la comissió de treball, procedir a una reordenació – prioritització del conjunt d'accions que configuren el conjunt del DAFO.

Avaluació

Els punts forts destacats pels participants del seminari es poden agrupar en tres aspectes fonamentals:

- Els **territorials**, quant a les reserves de sòl que suposen les grans indústries i les àrees agrícoles per al període 40-60, la dotació de serveis i infraestructures i la situació privilegiada de l'Hospitalet dins l'àmbit metropolità - Rondes, proximitat a les grans infraestructures de comunicació.
- Els **econòmics**, resistència del sector agrícola fins als anys 60 i presència sostinguda del sector industrial en el teixit urbà.
- Els **sociopolítics**, l'urbanisme com a instrument de conscienciació urbana, política i social i l'existència de la Corporació Metropolitana fins als anys 80, i la recuperació del control polític de l'urbanisme en el marc democràtic.

Els punts dèbils assenyalats prioritàriament destaquen, per als tres períodes:

- Els aspectes **políticoadministratius**: manca de planificació, acceleració en l'aprovació de Plans Parciais, desaparició de la Corporació Metropolitana i un marc competencial restrictiu per a l'urbanisme des de la perspectiva municipal.
- Els aspectes **econòmics**, centrats en l'actuació de grups especulatiu en la construcció de la ciutat, ja siguin locals o supralocals, en els dos primers períodes.
- Els **territorials** pel que fa a la permanència de les barreres geogràfiques que dificulten la connectivitat interna i la colmatació del territori.
- Un aspecte **social** ha estat destacat per a tots els participants com a punt dèbil per al període actual: la incidència de la nova immigració.

Les **amenaces** considerades fonamentals destaquen l'existència d'una segregació territorial basada en els nivells de renda i en la qualitat de la ciutat i de marc normatiu poc adequat a les necessitats urbanístiques actuals.

Les **oportunitats** més destacades es refereixen a la repercussió que la construcció de l'AVE tindrà sobre la desaparició de les vies de ferrocarril que travessen la ciutat, el paper actiu de l'Hospitalet en els diversos àmbits polítics i administratius i a la possibilitat de consensuar el planejament del futur de la ciutat.

Propostes

1. Potenciar la difusió d'enquesta – DAFO, per tal d'incrementar la participació i la prioritització de les diagnosis. En aquest sentit es demana a tots els inscrits/es a aquestes Jornades que hi estiguin interessats que ens facin arribar el qüestionari adjunt emplenat al CEL'H.
2. Procedir a l'avaluació definitiva de resultats.
3. Organitzar un seminari específic per tal d'analitzar els resultats (2 mesos).
4. Proposar l'estudi d'aquelles accions que resultin prioritàries en les propostes de selecció.

Primeres respostes (19) del qüestionari *Oportunitats i debilitats de l'urbanisme a l'Hospitalet*

Els punts forts

Període 40/60

- 1 Manteniment de grans fàbriques (tèxtils, ceràmiques, forns). Reserva patrimonial de futur
- 2 La potencialitat de les zones no urbanitzades (Can Serra, la Marina, etc).
- 4 La resistència del sector primari (la Marina)
- 4 La configuració de cantonalització social-econòmica (Centre-Sta Eulàlia-la Torrassa)

Període 60/80

- 1 La utilització de l'urbanisme com a instrument de conscienciació política i social
- 1 La construcció d'infraestructures bàsiques mínimes (col·lectors, metro, col·legis)
- 2 El naixement de la consciència urbana (principi de la identitat de l'Hospitalet)
- 2 La permanència de petits teixits industrials en zona urbana
- 3 La tutela urbanística de la Corporació Metropolitana
- 3 La recuperació de l'urbanisme municipal en el marc del control polític democràtic
- 5 La implementació de la petita i mitjana indústria manufacturera en els polígons industrials
- 6 La resistència de la petita indústria a la crisi dels 70
- 8 La continuïtat productiva de grans indústries: La Farga, Química, Tecla Sala, Vanguard, Cahué Industrial, Fresqueries Pedret, Cardoner, Indo...

Període 80-2000

- 1 Situació estratègica pel que fa a les principals infraestructures de comunicació: port, aeroport, tren i autopistes. L'administració local formula i impulsa un projecte de ciutat en l'horitzó del 2010
- 1 La construcció de noves infraestructures viàries (Cinturó del Litoral i Ronda de Dalt)
- 2 Increment d'accessibilitat i nova centralitat (efecte Rondes) de l'àmbit metropolità.
- 4 L'aparició de l'urbanisme de la compensació i de la concentració. Nova lectura del rigor del PG
- 5 La nova oferta de transport públic (Renfe, Metro, FGC)
- 6 Reconversió dels espais ocupats per les grans indústries: la Farga, Tecla Sala, Vidrieres, Rovira, Fresqueries Pedret.
- 6 Increment equipaments i espais verds a partir del planejament urbanístic del Pla Metropolità.
- 10 Inici del cosit urbà dels diferents barris
- 11 Incorporació a la lògica urbana dels grans polígons de Pedrosa i Gran Via Sud
- 12 Les inversions en espais públics de la Mancomunitat de Municipis. Bellvitge, les Planes, la Torrassa
- 13 Aparició a petita escala d'algunes edificacions de qualitat mitjana-alta
- 14 Noves fórmules de cohesió social. Recuperació festes tradicionals, entitats esportives
- 14 La instal·lació de mobiliari urbà i el seu manteniment

Punts dèbils

Període 40/60

- 1 La manca de control polític democràtic de l'urbanisme local
- 2 L'absència de L'H en la planificació de la conurbació urbana
- 3 La configuració dels lobby especulatiu de la construcció en l'àmbit polític local
- 3 Vocació política de grandesa en increment d'habitatges per increment de població per motius de representació política
- 5 Manca d'habitatge per acollir la immigració

Període 60/80

- 1 L'actuació dels grans grups econòmics especulatius en la construcció d'habitatges a petita escala i gran escala
- 1 L'acceleració de l'aprovació de "plans parcials" i modificacions de forta densitat i escassa reserva d'espais per a serveis bàsics. Tutela especulativa dels òrgans administratius superiors no democràtics (Diputació, Comissió Provincial d'Urbanisme, etc)
- 3 La permanència de la manca de connectivitat viària (N-S)
- 4 La manca de respecte dels criteris tècnics inicials del *Pla Comarcal*
- 5 Construcció d'algunes infraestructures (tren, aeroport, autovia) generadores del trencament de la connectivitat urbana.
- 5 L'existència d'un planejament urbà (no democràtic) d'ampli abast territorial
- 7 Construcció de polígons industrials sense cap respecte del planejament urbà

Període 80-2000

- 1 El marc polític i competencial no permet elaborar un planejament urbanístic des de la perspectiva municipal
- 1 La incidència de la nova immigració
- 1 Colmatació del territori i manca de sòl urbanitzable
- 3 La desaparició de la Corporació Metropolitana de Barcelona
- 3 La manca d'ajuts propis i externs del Fons Europeu per a la rehabilitació
- 4 Retard en l'aplicació d'un nou planejament urbà des de l'administració local
- 6 El pes i la valoració excessiva de la centralitat de Barcelona (JJOO92)
- 8 Fracàs del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic
- 9 La manca de monumentalització dels espais urbans
- 10 Aparició de nova cantonalització a la ciutat (p.e.Barri del Gornal)
- 11 Descens demogràfic progressiu a la ciutat

Amenaces

- 1 El PGM vigent limita la capacitat d'actuació i l'adaptació del planejament a les noves necessitats de la ciutat
- 2 La ciutat real diferenciada, tant en centralitat i qualitat com en nivells de renda
- 3 El pes excessiu de la centralitat de Barcelona
- 4 La manca d'identitat social i psicològica de L'H
- 5 Falta de previsió davant la nova immigració

Oportunitats

- 1 La incidència de l'AVE (Aeroport-Sants-Sagrera)
- 2 La presència activa i el pes a nivells supramunicipals de l'administració i política
- 3 La possibilitat d'objectivar i avaluar (per l'abundància de dades) els problemes de l'urbanisme i les seves conseqüències
- 3 Consensuar el planejament de futur

- 4 Crear les bases de debats per consensuar o revisar els criteris del futur de l'urbanisme a la ciutat
- 5 El paper de les noves tecnologies en la millora de qualitat (formació) i eficiència urbana (polígons industrials). Ex. Internet
- 7 Aprofitar el rol de la majoria política

Avaluació provisional dels primers resultats

La valoració provisional dels primers lliuraments dels qüestionaris (19), permeten avançar les següents prioritats:

Punts forts–dèbils

Període 40/60

Es prioritza el valor territorial de permanència de les grans fàbriques, com a futura reserva de l'espai públic i del sector primar, així com l'inici de la configuració de pre-consciència de ciutat a partir de l'efecte barri (Centre – Santa Eulàlia. Collblanc – la Torrassa) en front de la manca de previsió d'habitatge de qualitat per tal d'acollir la immigració.

Període 60/80

Es prioritza l'urbanisme com a instrument d'articulació de la nova consciència social i política de la ciutat, així com la tutela urbanística de la Corporació Metropolitana com a instrument de fre i regenerador de l'urbanisme especulatiu anterior emparat en la legalitat (pre-Pla Comarcal) dels "plans especials".

Període 80/2000

Es prioritza el valor de la nova centralitat estratègica de la ciutat, en el marc del conjunt d'infraestructures internes i de l'entorn immediat, així com la recuperació i consolidació de nous espais públics. Tot això en front de l'excessiu pes de la centralitat de Barcelona, en especial durant el procés de transformació dels Jocs Olímpics i la manca de poder polític – econòmic i competencial del conjunt de les institucions locals.

Amenaces i oportunitats

Destaca el fet de la no consolidació de la identitat social i psicològica de l'Hospitalet i la necessitat de dotar-se de nous mecanismes de planejament i rehabilitació en front l'oportunitat de les noves tecnologies, plus-vàlues generades per la centralitat de la ciutat i la presència institucional a altres nivells de l'administració territorial, i la possibilitat real d'un ampli consens i participació en els criteris estratègics de la ciutat a partir dels diferents agents socials i polítics de la ciutat.